

CZU: 342.1/.5:061.2

CETĂȚEANUL ȘI SOCIETATEA CIVILĂ CA OBIECT ȘI SUBIECTI AI POLITICII DE SECURITATE

Gheorghe COSTACHI,
doctor habilitat în drept, profesor universitar

REZUMAT

Scopul studiului rezidă în elucidarea calității cetățeanului și a societății civile de obiect al politicii de securitate a statului (deci, obiect de protecție), precum și de subiecți ai acestei politici, adică de factori importanți implicați în procesul elaborării și realizării acesteia.

În viziunea autorului, cercetarea acestei problematici permite o aprofundare substanțială a teoriei securității în cadrul statului de drept. Sub aspect aplicativ, se consideră că, prin investigarea profundă a principalelor aspecte ale acesteia, este posibilă identificarea unor soluții importante pentru asigurarea calității și eficienței politicii de securitate a statului.

Cuvinte-cheie: securitate, securitate națională, politica de securitate a statului, societate civilă, cetățean.

CITIZEN AND CIVIL SOCIETY AS THE OBJECT AND SUBJECTS OF THE SECURITY POLICY OF THE STATE

Gheorghe COSTACHI,
Candidate of Legal Sciences, professor

SUMMARY

The purpose of the study is to elucidate the quality of the citizen and the civil society to be subject of the state security policy (the object of protection), and the subjects of this policy, an important factors involved in the process of its elaboration and realization.

In our vision, researching this issue allows for a substantial deepening of security theory within the rule of law. From the applicative point of view, we believe that by thorough investigation of its main aspects, it is possible to identify important solutions for ensuring the quality and efficiency of the state security policy.

Keyword: security, national security, the state security policy, civil society, citizen.

Introducere. Semnificația teoretică a acestui subiect derivă din însăși valoarea cetățeanului și a societății civile într-un stat de drept, care după cum se știe reprezintă un pilon de rezistență al acestuia, de importanță majoră pentru consolidarea sa.

Din perspectiva dată, se impune de la sine ideea că cetățeanul și societatea civilă trebuie privite atât ca valori ce trebuie protejate prin politica de securitate a statului, cât și ca factori cu o pondere importantă în însăși procesul de elaborare și realizare a acestei politici.

Scopul studiului rezidă în elucidarea calității cetățeanului și a societății civile de obiect al politicii de securitate a statului (deci, obiect de protecție), precum și de subiecți ai acestei politici, adică de factori importanți implicați în procesul elaborării și realizării acesteia.

În viziunea noastră, abordarea acestei problematici vine să aprofundeze substanțial teoria securității în cadrul statului de drept. Mai mult, sub aspect aplicativ, considerăm că, prin investigarea profundă a principalelor aspecte ale acesteia, este posibilă identificarea unor soluții importante pentru asigurarea calității și eficienței politicii de securitate a statului.

Rezultate și discuții. Pornind de la scopul prestabilit, ne vom structura studiul în două compartimente: în primul – vom aborda specificul cetățeanului și al societății civile ca obiect al politicii de securitate, iar în al doilea – particularitățile acestora de a fi subiecți ai politicii în cauză.

Cetățeanul și societatea civilă ca obiect al politicii de securitate. Potrivit *Concepției Securității Naționale a Republicii Moldova:*

„Securitatea națională nu este numai securitatea statului, ci și securitatea societății și a cetățenilor Republicii Moldova, atât pe teritoriul Republicii Moldova, cât și peste hotarele ei” [2]. După cum se poate observa, aceste prevederi consacra expres statutul cetățeanului ca obiect al politicii de securitate, deci ca valoare protejată prin intermediul acesteia.

Referitor la statutul societății civile ca obiect al politicii de securitate, considerăm că, deși nu este consacrat expres, acesta poate fi dedus pornind de la faptul că societatea civilă reprezintă atât un rezultat al exercitării și realizării de către cetățeni a drepturilor și libertăților lor, cât și un instrument utilizat pentru realizarea și apărarea acestor drepturi și interese. Deci, văzută astfel, societatea civilă indubitabil reprezintă un obiect

al politicii de securitate a statului, mai ales că dezvoltarea democratică a statului, ca obiectiv al acestei politici, practic este de neconceput în lipsa dezvoltării societății civile.

În vederea accentuării importanței și actualității momentelor enunțate, atragem atenția că recunoașterea priorității intereselor omului în contextul problematicei securității este de dată recentă (finele sec. al XX-lea), întrucât destul de mult timp subaprecierea omului și neglijarea valorii vieții umane, a fost una tradițională, condiționând abordarea constantă a securității cu prioritate sub aspectul securității statale. Pornind de la aceasta, în doctrina contemporană tot mai mult se evidențiază că respectarea echilibrului celor mai vitale interese ale omului în societate este unul dintre principiile fundamentale ale asigurării securității statului [26, p. 39].

În ceea ce privește Republica Moldova, precizăm că, în prezent, aceasta se dezvoltă potrivit standardelor internaționale, inclusiv în materia drepturilor omului. Dar, în pofida consacării la nivel constituțional și legislativ a drepturilor și libertăților fundamentale ale omului, dar și a altor valori democratice, lipsește o concepție clară a securității persoanei, care să prevadă protecția persoanei față de diferite amenințări și pericole, prin aceasta garantându-se dezvoltarea liberă și durabilă [22, p. 8]. Prin esență, aceasta este cea mai importantă omisiune a politicii de securitate a Republicii Moldova la momentul actual, care desigur necesită a fi remediată prin elaborarea și fundamentarea științifică a *concepției securității persoanei în statul de drept*.

Cetățeanul și societatea civilă – ca subiecte ale politicii de securitate. Abordând în general rolul cetățeanului în statul de drept, precizăm că acesta indubitabil este o figură importantă într-un astfel de stat prin însăși acțiunile de apărare

a drepturilor sale, fapt ce condiționează implicit ordonarea activității statului și a agenților săi. Totodată, cetățeanul este important prin implicarea sa activă în exercitarea puterii publice și în desfășurarea procesului decizional. Privit în această postură, cetățeanul reprezintă un important factor al democrației.

Dintr-o altă perspectivă, menționăm că orice stat poate deveni un stat stabil, social și democratic doar în condițiile în care este dezvoltată societatea civilă. Această ipoteză este confirmată de importantele funcții care îi revin societății civile, printre care în mod special: - protecția drepturilor și libertăților omului; - exercitarea controlului asupra statului și a autorităților acestuia; - neadmiterea ingerinței acestora în viața cetățenilor și activitatea asociațiilor obștești, care acționează în limitele legii [6, p. 5-6].

În același timp, recunoaștem că succesul funcționării societății civile în cadrul statului nu depinde în totalitate doar de existența condițiilor favorabile în acest sens, dar și de nivelul de pregătire al cetățeanului de a-și exprima poziția sa civică, de a-și exercita obligațiile sale de cetățean [23, p. 80].

În prezent, cetățeanul trebuie să cunoască modul cum este organizat statul, cum acesta funcționează, ce politică se promovează și de cine depinde realizarea ei, ce instrumente și pârghii sunt folosite în acest sens. Totodată, cetățeanul trebuie să cunoască bine normele de drept ce reglementează organizarea și funcționarea autorităților statului, normele ce reglementează relațiile dintre stat și societate, dintre autoritățile statului și cetățeni, asociațiile acestora, și să fie pregătit a le respecta în activitatea sa.

O asemenea stare de pregătire în literatura de specialitate a fost denumită „cetățenie activă”, care în accepțiune contemporană presupune „participarea activă la exercitarea democrației în cadrul

statului, participarea competentă și cointerată a fiecărui cetățean la conducerea societății, în diferite activități sociale importante, în viața politică, economică și socială a statului, la menținerea ordinii de drept, pregătirea de a acționa în interesele statului în general și a celor personale” [25, p. 102].

Dat fiind faptul că condiția principală în acest sens rezidă în nivelul înalt de cultură juridică al cetățenilor [5, p. 223], este important de subliniat că rolul deosebit al cetățeanului în cadrul statului de drept este pe deplin realizat doar în cazul manifestării cetățeniei active sau, mai larg, a activismului juridic.

Pornind de la faptul că activismul juridic al cetățenilor este necesar atât pentru elaborarea democratică a politicii de securitate a statului, cât și pentru realizarea acesteia, în cele ce urmează ne vom reține, în mod special, asupra particularităților acestuia.

Activismul juridic al cetățenilor – factor indispensabil elaborării și realizării politicii de securitate. O legitate importantă a unei societăți dezvoltate constă în amplificarea activismului social și juridic al persoanei, deoarece pentru o dinamică stabilă a acesteia este necesar ca în activitatea societății și a statului să se implice cât mai mulți indivizi. Beneficiile unei asemenea implicări sunt multiple, cea mai principală exprimându-se în dezvoltarea democrației în interesul tuturor. De aici, indiscutabil derivă actualitatea studierii profunde a activismului social și juridic al persoanei în noile condiții democratice [7, p. 21].

Pornind de la accepțiunea recunoscută sintagmei *activism social*, precizăm că, în sens larg, prin aceasta se înțelege activitatea omului ce cuprinde diferite modalități de interacțiune cu mediul social, în scopul satisfacerii necesităților individuale sau sociale [35, p. 101]. Într-o altă opinie, *activismul social*

este definit ca o totalitate de forme de activitate umană, orientate conștient spre soluționarea sarcinilor ce stau în fața societății, a grupului social la o anumită etapă istorică. Drept subiect al activismului social poate fi persoana, un colectiv, un grup social, o pătură socială, societatea sau poporul [36, p. 18].

În privința formelor activismului social, în doctrină pot fi atestate următoarele: activismul social-politic, de muncă, social-cultural și juridic [1, p. 60] (social-juridic). În pofida acestei diversități, una dintre cele mai importante forme ale activismului social este considerată a fi *activismul juridic* al persoanei [18, p. 199].

Numeroși cercetători reduc conținutul categoriei de *activism juridic* exclusiv la activitatea cetățenilor legată de protecția drepturilor omului, deci doar la sfera juridică a vieții sociale. În acest sens, se ignoră faptul că activismul juridic, ca parte a activismului social, are loc nu doar în sfera juridică, fiind caracteristic și sferei politice, economice, culturii etc. Respectiv, se poate susține că drepturile și obligațiile omului ca cetățean reprezintă o categorie universală și o trăsătură esențială a activismului social al persoanei, iar activismul juridic – temelia acestuia. Prin urmare, *activismul juridic* are în cadrul activismului social un rol similar celui pe care îl are dreptul constituțional în sistemul de drept al statului [15, p. 185].

De aici, *activismul juridic* poate fi definit ca parte a activismului social, care cuprinde activitatea conștientă, legală și bazată pe inițiativa cetățenilor și organizațiilor, orientată spre folosirea eficientă a drepturilor prevăzute de lege, executarea obligațiilor asumate, realizarea intereselor personale, statale sau ale societății ocrotite de lege [17, p. 128-129].

Înainte de a ne referi nemijlocit la esența categoriei în cauză, precizăm că activismul juridic nu ține

doar de profesia de jurist, ea se referă la orice individ, indiferent de vârstă, profesie, viziuni politice, origine, sex, stare materială sau socială etc. În același timp, este evident că activismul juridic este o trăsătură, o calitate indispensabilă activității juriștilor, mai ales a avocaților. Anume avocații se consideră că ar trebui să fie un exemplu pentru toți ceilalți, mai ales sub aspectul stimulării activismului juridic al tuturor cetățenilor [1, p. 62], în acest sens revenindu-le rolul decisiv.

Referitor la esența *activismului juridic*, în doctrină, pot fi atestate diferite abordări. Unii autori cercează acest tip de activism prin prisma conștiinței persoanei, atitudinii acesteia față de normele de drept și a fenomenelor juridice, apreciindu-l ca predispunerea persoanei de a acționa practic în sfera aplicării dreptului [31, p. 27]. Alții o privesc ca pe o conduită social utilă, o executare a obligațiilor și utilizare a drepturilor, necesare din punctul de vedere al intereselor societății [24, p. 40]. În acest sens, cercetătoarea N.V. Șcerbakova consideră că activismul social-juridic este o activitate social utilă (pozitivă), conștientă, creativă orientată spre atingerea scopurilor dreptului, bazată pe respectarea dreptului, recunoașterea prestigiului activității instituțiilor de drept [39, p. 55].

Privit *stricto sensu*, activismul juridic este înțeles ca: „acțiunea omului orientată spre realizarea de sine stătătoare, intern-motivată a cerințelor legale” [30, p. 143]; „forma superioară a conduitei legale” [28, p. 99]; „comportamentul activ legal sau ilegal al individului” [32, p. 62-63]. Această ultimă afirmație a fost aspru criticată în literatura de specialitate. Bunăoară, prof. Gh. Avornic susține că în condițiile edificării statului de drept, conduita legală trebuie să devină unica formă posibilă pentru realizarea dreptului, iar comportamentul legal și liber exprimat al persoanei

este primul semn caracteristic al activismului juridic [1, p. 61].

În viziunea cercetătorului S. Zlobin [17, p. 130], diferitele abordări a activismului juridic indică în mare parte complexitatea acestuia, completându-se reciproc ele oferă o imagine integră a fenomenului. Astfel că, pe de o parte, activismul juridic denotă, în primul rând, un nivel înalt de dezvoltare a conștiinței juridice, exprimată în atitudinea persoanei față de prescripțiile dreptului, perceperea acestuia ca obiectiv necesar pentru societate și pentru sine însăși, predispunerea persoanei de a folosi posibilitățile oferite de drept în activitatea sa și ajustarea conduitei sale potrivit acestora.

Pe de altă parte, activismul juridic reprezintă și o activitate social utilă, orientată spre realizarea scopurilor principale ale dreptului. Totodată, un asemenea activism indică și un anumit nivel de intensitate a activității în sfera social-juridică – mai înaltă decât simpla respectare și executare a obligațiilor legale, depășind astfel cerințele obișnuite ale conduitei legale [18, p. 200].

Din perspectiva dată, cercetătorii menționează că activismul juridic nu poate fi redus doar la comportamentul legal, orientat spre respectarea normelor juridice. El presupune un nivel mult mai înalt al conștiinței juridice, persoana fiind cointerată de a acționa întru consolidarea democrației, legalității și a ordinii de drept [37, p. 188; 19, p. 39; 34, p. 24]. Deci, activismul juridic presupune atât o atitudine subiectivă, o pregătire (inclusiv psihologică) de a acționa legal și cu inițiativă în sfera dreptului, cât și însăși activitatea social utilă pozitivă [7, p. 22; 38, p. 47; 40, p. 68].

În concret, activismul juridic al persoanei se exprimă prin conduita acesteia, conformată în totalitatea cerințelor normelor de drept. Cu toate acestea, nu orice formă de conduită legală presupune activism

juridic (printre acestea există forme care necesită un activism minim din partea subiectului), dar important e că orice activism juridic, mai ales sub formă de activitate conștientă a persoanei de realizare a drepturilor și obligațiilor sale, poate fi exprimată doar prin conduită juridică legală a acesteia [17, p. 130].

În literatura de specialitate se susține că activismul juridic al persoanei este determinat de reglementarea normativă a posibilității cetățenilor de a participa activ la [27, p. 16; 1, p. 62]:

- activitatea de creație legislativă (în procesul de elaborare a politicilor publice, a diferitor proiecte de lege, a hotărârilor cu caracter normativ etc.);

- activități de apărare și protejare a valorilor dreptului, a drepturilor, libertăților și intereselor legale ale cetățenilor;

- activitatea diferitor organizații obștești, exercitând unele obligațiuni temporare sau permanente;

- redacțiile ziarelor, radioului, televiziunii și ale altor surse mass-media etc.

Din această perspectivă activismul juridic este acea formă a activismului social, prin care se manifestă pronunțat posibilitatea satisfacerii, prin mijloace juridice, a intereselor individuale, a realizării valorilor sociale și naționale și, în caz de necesitate, posibilitatea soluționării problemelor de ordin juridic. Ca mijloace juridice utilizate cercetătorii invocă referendumul, alegerea autorităților publice centrale și locale ale puterii, adunările cetățenilor, adresarea diferitor petiții în organele competente sau persoanelor cu funcție de răspundere etc. [1, p. 63].

În context, prof. A. G. Murașin notează că activismul cetățenilor se manifestă în special atunci când ei participă activ la dezbateri pe marginea proiectelor de acte normative de interes local, la elaborarea și adoptarea acestora (de exemplu, decizii care vizează construcția

unor uzine chimice, a stațiilor atomice, amplasarea unor stații PECO etc.) [9, p. 86]. Asemenea mecanisme juridice se aplică pe larg în țările democratice occidentale [12, p. 77-83].

În ceea ce privește cetățenii Republicii Moldova, aceștia de asemenea au dreptul de a participa la procesul decizional, în acest sens existând un cadru juridic destul de dezvoltat ce garantează exercitarea dreptului la administrare [10, p. 37-43].

Din alt punct de vedere, se consideră că activismul juridic al persoanei este determinat de conștiința ei juridică, de atitudinea față de fenomenele juridice, fapt ce determină gradul de participare a acesteia la realizarea dreptului. În acest sens, prof. I. F. Pokrovski menționează că activismul juridic al persoanei depinde nu numai de factori externi, în special, de reglementarea juridică, dar și de factori interni, în concret de conștiința juridică a persoanei [30, p. 143].

Deci, conduita legală activă se bazează nu doar pe convingerea în necesitatea respectării cerințelor legale, dar și pe recunoașterea semnificației sociale deosebite a dreptului, pe solidaritatea cu legea în ceea ce privește aprecierea valorilor reglementate, dorința de a respecta normele legii în activitatea cotidiană, a le proteja și apăra prin mijloace legale puse la dispoziția individului. O asemenea convingere, înțeleasă ca o „acceptare morală a dreptului”, contribuie la formarea unui nivel înalt de cultură juridică, cu mult mai eficient stimulând acțiunile juridice active [18, p. 202].

Evident, omului îi este insuficient să cunoască norma de conduită, el trebuie să fie convins de eficacitatea ei, de valoarea ei socială și individuală. Mai mult, pregătirea psihologică este factorul ce reglementează din interior comportamentul omului, sursa activismului lui [29, p. 24; 14, p. 24-25].

Raportat la cetățeni, activismul

juridic poate fi privit într-un sens larg și unul îngust. Dacă în primul caz noțiunea se extinde asupra activității indivizilor legată sau nu de interesele societății, atunci în al doilea caz activismul juridic se caracterizează ca fiind o formă specială a activității subiecților de drept, realizată în procesul de executare a funcției publice deținute. Sub acest aspect activismul juridic excede cadrul satisfacerii doar a necesităților și intereselor personale [18, p. 200].

Așadar, activismul juridic presupune o participare personală activă a individului la soluționarea problemelor juridice, la consolidarea legalității și a ordinii de drept și, desigur, o pregătire de a opune rezistență oricăror infrațiuni, abateri sau încălcări de lege [3, p. 7].

Sub acest aspect, reiterăm că activismul juridic este constituit din două părți componente [13, p. 481]: prima – individul este permanent pregătit pentru acțiuni orientate spre asigurarea legalității și a ordinii de drept în societate, și a doua – activitatea practică bazată pe inițiativă personală.

Abordarea complexă și multilaterală a activismului juridic în literatura de specialitate a condiționat identificarea unor trăsături și particularități concrete ale acestuia, după cum urmează [33, p. 6-7]:

- în primul rând, acesta reprezintă întotdeauna o conduită liberă conformă dreptului (în orice condiții, activismul juridic al cetățenilor presupune un comportament liber și legal, exprimat atât prin acțiuni active, cât și pasive, exercitate în scopul asigurării drepturilor și libertăților fundamentale ale omului [1, p. 70]; libertatea opțiunii pentru un anumit comportament este o condiție necesară și o calitate indispensabilă a omului; numai existând o asemenea libertate este posibilă viața normală a individului, descoperirea tuturor posibilităților de care dispune acesta [8, p. 12-13]);

- în al doilea rând, o interacțiu-

ne activă cu dreptul, exprimată prin participarea activă în toate sferile de activitate socială, în special, în procesul de creare a legislației statului, de elaborare a politicilor publice (precum și în alte activități cu caracter juridic realizate în interesul statului sau al persoanei, de ex., exercitarea dreptului subiectiv de a alege și de a fi ales [1, p. 70; 8, p. 12-13]);

- în al treilea rând, activismul juridic al cetățenilor presupune o pregătire psihologică a acestora de a contacta cu dreptul. Această trăsătură poate să se manifeste prin existența la cetățeni a unei convingeri stabile în menirea dreptului, generată de existența unei baze juridice corespunzătoare în cadrul statului, a deprinderilor și aptitudinilor juridice. Acest element este de neconceput în condițiile de inexistență în cadrul societății a unui nivel anumit de cultură juridică și, implicit, de conștiință juridică;

- în al patrulea rând, individul în procesul manifestării activismului juridic se orientează spre o interacțiune strânsă cu valorile generale umane;

- ultima trăsătură, considerată fundamentală, presupune urmărirea unui anumit scop: edificarea și consolidarea activă a statului de drept.

Acest scop însă este imposibil de atins fără o colaborare și interacțiune reciprocă dintre cetățean și stat și fără o influență a cetățeanului asupra statului, susține prof. Gh. Avornic [1, p. 65]. Sub acest aspect, este important că „una dintre particularitățile esențiale ale relațiilor dintre stat și persoană rezidă în faptul că aceste relații se determină și se stabilesc nu numai de către stat, în acest proces fiind implicat în mare măsură și cetățeanul” [16, p. 6].

Luând în considerație că principala condiție pentru activismul juridic al cetățenilor servește democratizarea societății, trebuie să precizăm că pentru asigurarea acesteia

este nevoie de următoarele instituții de drept: existența reală a societății civile, funcționarea eficientă a acesteia și dezvoltarea ideologiei juridice de stat orientată spre interacțiunea constructivă dintre drept și fiecare cetățean, care consolidează drepturile și libertățile omului și cetățeanului. Aceste instituții, sunt chemate să contribuie la edificarea statului de drept în Republica Moldova [18, p. 207].

Așadar, putem conchide că prin esența sa, activismul juridic al cetățeanului, fiind o activitate intens desfășurată în sfera dreptului, se caracterizează prin participare activă a cetățenilor, individual sau organizați, în toate sferile activității sociale, inclusiv în procesul de formare a legislației statului, în elaborarea și realizarea politicilor acestuia, în protecția drepturilor, libertăților și intereselor cetățenilor consacrate constituțional.

În viziunea noastră, activismului juridic al cetățenilor îi revine un rol important în sfera elaborării și realizării politicii de securitate a statului. În acest sens, însăși Strategia Securității Naționale a Republicii Moldova prevede [11]: *Realizarea obiectivelor strategice de securitate implică participarea administrației publice de toate nivelurile, a societății civile și a organizațiilor neguvernamentale, precum și a cetățenilor*. Prin urmare, activismul juridic al cetățenilor constituie în acest sens o piatră de temelie atât pentru calitatea politicii de securitate a statului, cât și pentru eficiența practică a acesteia [3, p. 8]. Mai mult, doar prin intermediul activismului juridic al cetățenilor este posibilă consolidarea democrației, a legalității, a ordinii de drept, asigurarea stabilității regimului constituțional și, în final, realizarea politicii de securitate a statului.

În context, prezintă importanță și *Strategia de informare și comunicare în domeniul apărării și securității naționale pentru anii 2012-2016* [41], care prevede ex-

pres: „Capacitatea cetățenilor de a obține informația necesară despre inițiativele și politicile instituțiilor cu atribuții în domeniul de securitate și apărare și de a analiza impactul acestor programe, politici și decizii asupra lor reprezintă un element fundamental al conceptului unei bune guvernări. O societate democratică necesită dezbateri în probleme de importanță socială majoră, iar accesul liber la informație constituie o premisă fundamentală pentru participarea activă a cetățenilor la procesul de adoptare a deciziilor, mai ales în domenii atât de complexe precum cel al securității și apărării statului”.

De asemenea, în conținutul *Strategiei* se recunoaște că „(...) asigurarea rezultatului scontat al procesului de reformare (fiind vorba despre modernizarea sistemului de apărare și securitate a statului – e.n.) nu poate avea loc în lipsa unui mecanism eficient de informare a societății la capitolul respectiv. Informarea corespunzătoare și participarea activă a societății este indispensabilă pentru consolidarea instituțiilor și principiilor democratice în țară, (...), precum și a legitimității sectorului de securitate națională per ansamblu”. Prin urmare, o prioritate a reformei sectorului de securitate al Republicii Moldova este sensibilizarea opiniei publice privind valorile și normele securității statului, noul mediu de securitate, necesitățile sectorului de apărare națională, precum și tipurile de amenințări la adresa securității naționale, regionale și globale.

În concluzie, vom sublinia că în condițiile în care cetățenii vor manifesta un activism juridic pronunțat, iar autoritățile statului vor reuși să implementeze cu succes Strategiile sus-menționate și nu numai, politica de securitate a statului va avea o largă susținere publică, atât pe segmentul elaborării, cât și pe cel al realizării, ceea ce va constitui un factor determinant al succesului acesteia.

Bibliografie

1. Avornic Gh. *Intensificarea activismului juridic al cetățenilor prin intermediul instituției avocaturii – condiție a edificării statului de drept*. Teză de doctor habilitat în drept. Chișinău, 2005.
2. *Conceptia securității naționale*, aprobată prin legea nr. 112 din 22.05.2008. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova din 03.06.2008, nr. 97-98
3. Costachi Gh. *Activismul juridic al cetățenilor – factor necesar pentru implicarea acestora în elaborarea și realizarea politicii de securitate*. În: *Legea și Viața*, 2017, nr. 8, p. 4-9
4. Costachi Gh. *Unele aspecte ale conceptului statului de drept*. În: Edificarea statului de drept, Materialele conferinței internaționale științifico-practice (Chișinău, 26-27 septembrie 2003). Chișinău: Transparency International – Moldova, (Tipografia) „BonsOffices”, 2003.
5. Costachi Gh. *Valoarea legii și a cetățeanului în statul de drept*. În: Teoria și practica administrării publice, materialele conferinței științifice internaționale din 20 mai 2016, desfășurată la Academia de Administrare Publică. Chișinău: AAP, 2016, p. 223.
6. Costachi Gh., Iacub I. *Conceptul și semnificația contemporană a cetățeniei active*. În: *Legea și viața*, 2014, nr. 7.
7. Costachi Gh., Pînzaru T. *Reflecții asupra activismului juridic al cetățenilor*. În: *Legea și Viața*, 2014, №8-9.
8. Guceac I. *Socializarea juridică a individului – condiție indispensabilă pentru edificarea statului de drept în Republica Moldova*. În: *Justiția Constituțională în Republica Moldova*, 2008, nr. 3.
9. Мурашин А.Г. *Прямое правотворчество. Особенности принятия актов прямого народовластия*. В: *Государство и право*, 2001, №2.
10. Pînzaru T., Sultanov R. *Cadrul juridic actual ce asigură implicarea cetățenilor în procesul decizional*. În: *Revista Națională de Drept*, 2013, nr. 4, p. 37-43.
11. *Strategia Securității Naționale a Republicii Moldova*, aprobată prin Hotărârea Parlamentului nr. 153 din 15.07.2011. În: Monitorul Oficial al RM nr. 170-175 din 14.10.2011.
12. Авраменко С.Л. *Новая конституция Швейцарской Конфедерации. Право и современность*. В: *Государство и право*, 2001, №7, p. 77-83.
13. Баранов П. П. *Правосознание и правовое воспитание*. В: *Общая теория права. Курс лекций*. Под общей ред. проф. В. К. Бабаева. Нижний Новгород, 1993.
14. Бирюков И.В., Ермолаев В.В. *Проблемы психологической готовности студентов к профессиональной деятельности*. В: *Актуальные проблемы борьбы с преступностью на современном этапе развития общества: Сборник научных статей*. Воронеж: МОУ ВЭПИ, 2001.
15. Затонский В.А. *Сильное государство и активная личность: теоретико-правовой аспект* / Под ред. проф. А.В. Малько. Саратов: Изд-во Саратов. ун-та, 2005.
16. Златопольский Д.Л. *Государство и личность: основы взаимоотношений*. В: *Вестник Московского университета*. Серия 11, *Право*, 1993, №1.
17. Злобин С. *Конституционные аспекты формирования правовой культуры в Республике Молдова в переходном периоде*. Chișinău: Tipografia AȘM, 2006.
18. Злобин С., Иванов В. *Социально-правовая активность граждан как форма выражения гражданского общества в правовом государстве*. В: *Гражданское общество Молдовы: проблемы и перспективы*, международная научно-практическая конференция (2011; Комрат). Комрат: Ins. pentru Democrație, 2011 (Furmanchevici I.I.).
19. Казимирчук В.П. *Социалистический образ жизни и социально-правовая активность личности*. В: *Социалистическая законность*, 1977, №3.
20. Кожевников С. Н. *Правовая активность: Понятие и сущность*. В: *Правоведение*, 1979, № 4.
21. Кожевников С.Н., Агеев Ю.И. *Государственно-правовые основы советского образа жизни и социальной активности личности*. Иркутск: Изд-во Иркутского университета, 1989.
22. Костаки Г., Еников В. *Безопасность человека в системе национальной безопасности*. В: *Журнал юридический: теория и практика*, 2014, nr. 4, p. 8-13.
23. Костаки Г., Муруяну И. *Правовое воспитание – необходимый элемент гражданского воспитания*. În: *Активные методы гражданского образования*, научно-практическая конференция, 2013. Комрат: Институт Демократии, 2013.
24. Кудрявцев В. Н. *Право и поведение*. Москва: Юридическая литература, 1978.
25. Кузнецова Л. В. *Ретроспектива развития идей гражданского воспитания в России*. В: *Педагогика*. 2006, №10.
26. Мищериков А. А. *Безопасность и свобода личности в информационном обществе: анализ проблемы*. В: *Теория и практика общественного развития*, 2011, № 1, p. 39-42.
27. Навальный С.В. *Электорально-правовая культура. Вопросы теории и практики: Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук*. Нижний Новгород, 1999.
28. Оксамытний В.В. *Правомерное поведение личности*. Киев: Наукова думка, 1985.
29. Пеньков Е.М. *Социальные нормы – регуляторы поведения личности. Некоторые вопросы методологии и теории*. Москва: Мысль, 1972.
30. Покровский И.Ф. *О правовой активности личности и формировании ее правосознания*. В: *Вестник Ленинградского университета, Экономика, философия, право*. Вып. 3, 1971, №17.
31. Рагинов А.Р. *Правосознание как источник правовой активности и регулятор правового поведения. Научная информация по вопросам борьбы с преступностью*. Москва: Юридическая литература, 1970.
32. Сапун В.А. *Социалистическое правосознание и реализация советского права*. Владивосток: Изд-во Дальневосточного университета, 1984.
33. Тепляшин И. В. *Правовая активность граждан в условиях становления правового государства: Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук*. Екатеринбург, 2002.
34. Тодыка Ю. Н. *Конституционные основы формирования правовой культуры*. Харьков: Райдер, 2001.
35. Федоренко А.А. *Гуманитарное воспитание – необходимый элемент гражданского воспитания*. În: *Активные методы гражданского образования*, научно-практическая конференция, 2013. Комрат: Институт Демократии, 2013.

ные технологии организации социальной активности граждан Приволжского федерального округа. В: Вестник Нижегородского университета им. Н.И. Лобачевского. Серия Социальные науки, 2007, №2 (7).

36. Филиппов А.М. *Социально-культурные аспекты активности женщин в современных российских условиях*. Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата социологических наук. Санкт-Петербург, 2008.

37. Чиквадзе В.М. *Социалистический гуманизм и права человека*. Москва: Наука, 1978.

38. Шафиров В.М. *Правовая активность советских граждан*. Красноярск: Изд-во Красноярского государственного университета, 1982.

39. Щербакова Н.В. *Правовая установка и социальная активность личности*. Москва: Юридическая литература, 1986.

40. Ягофаров Д.А. *Современная теория государства и права: Словарь категорий и понятий: Учебное пособие*. Екатеринбург, 1994.

41. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova cu privire la *Strategia de informare și comunicare în domeniul apărării și securității naționale pentru anii 2012-2016*, nr. 569 din 03.08.2012. În: Monitorul Oficial Nr. 166-169 din 10.08.2012.

DESPRE AUTOR /ABOUT AUTHOR

COSTACHI Gheorghe,
doctor habilitat în drept, profesor
universitar,
cercetător științific principal la
Institutul de Cercetări Juridice și
Politice

Candidate of Legal Sciences,
professor,
Senior scientific researcher
at the Institute of Legal and
Political Studies

e-mail: costachi70@mail.ru
tel.: 069125188

CZU -340.13

LEGALITATEA ȘI LIBERTATEA - ELEMENTELE DETERMINANTE ALE REALIZĂRII PRINCIPIULUI EGALITĂȚII DE DREPT

Dumitru BALTAG,

doctor habilitat în drept, profesor universitar

Adelina FLOREA,

doctor în drept, conferențiar universitar interimar

REZUMAT

Legalitatea și egalitatea în drepturi sunt două fenomene ce se împletesc reușit la implementarea lor în statul de drept. Sistemul care accentuează acest tandem reușit este cel al justiției, care, dacă acționează în strictă conformitate cu legea și respectă principiile justiției eficiente, cu siguranță va contribui enorm la transpunerea în practică a legalității, libertății și egalității, iar, în cele din urmă, nu vor putea merge separat nici în drept, nici în fapt. Acest lucru face evidentă pe alocuri inseparabilitatea legalității și libertății de egalitate. Și acest lucru este pe deplin adevărat, întrucât libertatea și egalitatea *de facto* se fundamentează pe cea de drept, or, constatarea unei egalități *de facto* nu este altceva decât rezultatul respectării principiului legalității la aplicarea normelor ce reglementează egalitatea și libertatea subiecților de drept.

Cuvinte-cheie:

LEGALITY AND FREEDOM - THE DETERMINANT ELEMENTS OF THE IMPLEMENTATION OF THE PRINCIPLE OF EQUALITY OF RIGHT

SUMMARY

Legality and equality of rights are two phenomena that are successfully interwoven with their implementation in the rule of law. The system that accentuates this successful tandem is that of justice, which, if it acts in strict accordance with the law and respects the principles of effective justice, will certainly contribute enormously to the implementation of legality, freedom and equality, and the latter will not be able to go separately neither in law nor in fact. This makes evident the inseparability of legality and freedom of equality. And this is entirely true, since freedom and *de facto* equality are based on the rule of law, and the finding of *de facto* equality is nothing more than the result of the observance of the principle of legality in the application of the rules governing equality and the freedom of the subjects of law.

Keywords: legality, equality, freedom, principle of equality, legal issues

Introducere. Egalitatea în fața legii nu este echivalentă cu egalitatea în drepturi a subiecților de drept. Astfel, egalitatea în fața legii ar semnifica ideea că toate subiectele de drept, indiferent de orice criteriu (de orice natură) sunt tratați în mod egal de legiuitor și de către orice autoritate de stat, având drepturi și obligații egale în situații juridice identice. Iar egalitatea în drepturi presupune drepturi egale pentru toți. Astfel, cei ce își valorifică drepturile putem spune că se

bucură *de facto* de această egalitate în drepturi, în situația lor, egalitatea de drept se transformă în egalitate de fapt. Iar cei ce nu își valorifică drepturile reglementate de lege, pur și simplu, nu simt manifestarea egalității *de facto* în virtutea faptului că nu intră în raporturile juridice ce nasc la rândul lor situații juridice identice/similare cu cei din prima categorie.

Legalitatea este un principiu omniprezent și obligatoriu a fi respectat în toate ramurile dreptului și